

Aygün Qasımova¹⁷

AŞIQ ƏHMƏD RÜSTƏMOVUN “MİRZƏ BİLAL” DASTANI

Azərbaycanda xalq arasında dastançı aşıqlar xüsusi nüfuza malik olmuşlar. Dastançılıq ənənəsi orta əsrlərdən başlayaraq aşıq yaradıcılığının mühüm bir hissəsini təşkil etməkdədir. Dastanların özü, istər əski ozanların yaratdığı alplıq dastanları (boylar, oğuznamələr) olsun, istər orta əsr eşq (məhəbbət) dastanları olsun, istərsə də daha çox XIX yüz il üçün xarakterik olan qaçaq dastanları olsun, ilk öncə zamanla dövr və dövrənlə bağlı olaraq meydana gəlmiş, özündə yarandığı zamanın ovqatını, tarixi təbəddülatlarını, hətta bəzi hadisələrin folklorlaşmış motivlərini yaşatmaqdadır.

M. Qasımın dastan janrı ilə aşıq yaradıcılığının əlaqəsini, onların musiqi ilə bağlılığının izahını belə verir: “Erkən orta çağlarda sufi-dərviş sisteminin, bir qədər sonra isə bu sistem daxilində aşıq sənətinin meydana gəlməsi sifahi epik ənənənin tarixi-siyasi şəraitə uyğun olan yeni bir biçimdə ortaya çıxması imkanını yaratdı. İslam öncəsinin düşüncə və yaşayış şərtlərini ifadə edən ozan oğuznaməçiliyi yeni tarixi-siyasi şərait və mühitin tələblərinə uyğun olaraq epik ənənəni aşıq dastançılığına təhvil verdi” (2. s. 597)

İlk ustadı Əlidən sonra onun sənətkar kimi formalaşmasında əsas rolu Şirvan aşıq mühiti oynamışdır. Onun aşıqlıq etdiyi dövrdə Şirvan aşıq mühiti kifayət qədər zəngin olmuşdur. Digər tərəfdən, fitri istedadı və savadı sayəsində o Azərbaycanın bütün məşhur aşıqlarının, o cümlədən Qurbaninin, Tufarqanlı Abbasın, Xəstə Qasımın, Aşıq Alının, Dədə Ələsgərin və b. sənət irsini öyrənmişdir.

Aşıq Əhməd qocaman sənətkar kimi uzun illər Şirvan aşıq mühitində dastançılıq ənənələrinin qorunması və yaşadılmasında görkəmli rol oynamışdır. Aşıq Əhməd yaradıcılığında dastançılıq ənənəsinin iki təzahür qatını aydın şəkildə müşahidə edirik. O, dastançılıq ənənələri ilə çox zəngin olan bir mühitdə yetişmiş, bu ənənənin ruhuna, yaddaşına hopdurmuş və öz dastanları ilə bu ənənələrin klassik təmsilçisinə çevrilmişdi. Aşıq Əhməd dastanlarının Şirvan məclislərinin bəzəyi olması da öz növbəsində onun dastan yaradıcılığının ənənəyə sadiqliyinin daha bir göstəricisidir.

Aşıq Əhmədin dastanları xəlqi ruhu daim əks etdirir. Dastançılıq ənənəsinin bütöv sistemi onun əsərlərində öz lirik və epik təcəssümünü tapmışdır. Aşıq Əhməd dastanlarının Şirvan məclislərinin bəzəyi olması da öz növbəsində onun dastan yaradıcılığının ənənəyə sadiqliyindən irəli gəlmişdir.

Aşıq Əhməd klassik irsə bağlı bir sənətkar kimi, bu irsin mükəmməl bilicilərindən idi. Onun repertuarı klassik aşıq yaradıcılığının söz və musiqi ilə zəngindir. Aşığın əski dastançılıq ənənələrinə sadiq qalaraq yaratdığı dastanları vardır. Məzmunca bu dastanlar müasirdir və real tarixi hadisələr, şəxsiyyətlər haqqında folklorlaşmış bədii lövhələrdir, Aşıq Əhməd 20 dastan qoşmuşdur. Bu dastanlar həm dünənimiz, həm də müasir həyatımızda baş verən tarixi hadisələrlə bağlıdır. Məsələn, Əhmədin əmək, zəhmət adamlarından müasir gənclərin həyat tərzini, dünyagörüşünü, ailə məişət, ictimai-siyasi motivdə «Aşıq Mirzə Bilal», «Şirvan və Fərqanə», «Yasər Xəzri və Səhər Təbrizi», «Canbaxış dastanı», «Qiyafət» fantastik və s. adlı xalq arasında sevilən dastanları mövcuddur. Bu dastanlardan yalnız altısı «Aşıq Mirzə Bilal», «Yasər Xəzri və Səhər Təbrizi», «Arif və Qərənfil», «Gəlin-qaynana», «Canbaxış və Qudyal», «Aşıq və falçı» dastanları çap olunub. Aşıq Əhməd dastanlarının əsas məzmun xüsusiyyəti onların müasir həyatımızla bağlılığında təcəssüm olunur.

Yaradıcılığı sovet dövrünə təsadüf edən Aşıq Əhmədin bir çox dastanları da mövzusu baxımından sovet quruculuğunun ön sıralarında gedən gənclərə həsr edilmişdir.

Şirvan sakinlərinin söyləmələrinə görə, əvvəllər iki-üç gün toy gedər, camaat da yerindən tərpənmədən, yorulmadan Aşıq Əhmədin söylədiyi dastanlara qulaq asarmış. O hər dəfə dastana bir ayrı bəzək, bir ayrı çalar, rəng vurarmış.

Aşıq Əhməd Azərbaycanda məlum-məşhur bütün aşıq repertuarına daxil olan dastanları bilir və onların Şirvan variantlarını məclislərdə, el şənliklərində yüksək sənətkarlıqla söyləyib. Bundan başqa Aşıq Əhmədin özünü yaratdığı dastanlar da vardır ki, bu dastanları Şirvan aşıqları öz repertuarlarına daxil etməklə tez-tez işlədirlər. «Mirzə Bilal Dastanı», «Canbaxış dastanı» və s. bu qəbildəndir. Aşıq Əhmədin yaradıcılığında əski türk-dastan ənənələri ciddi şəkildə mühafizə olunur. Araşdırma nəticəsində ballı olmuşdur ki, Aşıq Əhmədin dastan yaradıcılığında milli ənənələrə sədaqət özünü açıq şəkildə hiss etdirir. O, bir çox hallarda ənənədən istifadə edərək dini-ilahi, ruhani-mənəvi dəyərlərin yaşadılmasına xüsusi diqqət vermişdir. Yaqut Bahadurqızı. Aşıq Əhmədin yaradıcılığı. Bakı: Çapaşoğlu, 2009.–200s

Aşıq Əhmədin yaratdığı «Aşıq Bilal» dastanı onun dastan yaradıcılığının zirvəsi sayılır. Orijinal süjeto malik olan bu mətn, adından göründüyü kimi, Şirvan aşıq mühitinin çox görkəmli nümayəndəsi Aşıq Bilalə həsr olunmuşdur. Dastanda Aşıq Bilalə bağlı çox maraqlı bioqrafik faktlar epikləşdirildiyi üçün mətnin mövzusu orijinaldır. Dastanın özünəməxsus olan süjet sxemi vardır. Dastandakı bütün hadisələr sənətkar tərəfindən məhəbbət dastanları üçün xarakterik olan «tematik sxemə» uyğunlaşdırılmış və nəticədə sənətkarlıq baxımından orijinal və Şirvan dastançılığında çox məşhur olan bir dastan yaranmışdır.

Aşıq Mirzə Bilalə dastan həsr etmək çətin və məsuliyyətli iş idi. Hər aşıq bu məsuliyyətin altına girməzdi. Bunun üçün ilk növbədə özünü Aşıq Bilalın mənəvi şagirdi hesab etmək, ikincisi, Aşıq Bilalın adın qoyduğu Şirvan aşıq mühitində sayılıb-seçilən sənətkar olmaq, üçüncüsü, söz demək, dastan yaratmaq qüdrətinə malik olmaq lazımdır.

¹⁷ AMEA Ədəbiyyat institutu

Bu dastan adicə bir süjetə malik əsər yox, XIX əsrin axırı - XX əsrin əvvəlləri Şirvan-Şamaxı həyatının real lövhələrinin ecazkar şəkildə dastanlaşdırılmasıdır. Burada biz bir çox tarixi şəxsiyyətlərin (Seyid Əzim Şirvani, Mahmud ağa və s.) epik obrazlarını da görürük.

Dastanda Mirzə Bilalın həyatı ilə bağlı bioqrafik faktlardan istifadə edilərkən dastanlaşdırmanın tələblərinə riayət edilmişdir. Aşıq Əhməd Bilalın həyatındakı hadisələri dastan yaradıcılığının qanunlarına uyğun epikləşdirmiş, dastan süjetinin qəliblərinə salınmışdır. Dastanın əvvəlində göstərilir ki, onun döndür bəcası və bir böyük qardaşı vardır. Aşıq Əhməd böyük qardaşı Rəsulla bağlı baş vermiş, eyni zamanda Mirzə Bilalın həyatına ciddi təsir etmiş hadisələri dastan strukturunun epik ənənədən gələn qəliblərindən istifadə etməklə əbədləşdirməyə nail olmuşdur. Haqq aşıqı olan qəhrəman, eyni zamanda haqq tərəfdarı olur: həmişə ədalətli işlər görür, sazı və sözü ilə haqqın keşiyində durur. Aşıq Əhməd Mirzə Bilalın adına dastan bağlayarkən Rəsulla bağlı epizodlardan məhz bu qəlibdə istifadə etmişdir. Rəsulun qarısında işlədiyi Səlim bəylə konfliktini dastanın əsas epik konfliktinə səviyyəsinə qaldırmış və Mirzə Bilalın ömür yolunu bu fonda dastanlaşdırmağa nail olmuşdur.

Dastan oxucuya Mirzə Bilalın həyatı, saf məhəbbəti, zəngin daxili aləmi, yaşayıb- yaratdığı mühit və bu mühitdə yaşayan Şirvanın bir çox görkəmli şəxslərin haqqında ətraflı məlumat verir. Dastanın dili çox şirin, bədii ifadə vasitələri ilə zəngindir. Azərbaycanın klassik ədəbiyyatı, el ədəbiyyatı və müasirliyin vəhdəti dastanda o qədər güclü təsvir edilir ki, oxucu özünü gah keçmişdə, gah da Bilalın mühitində, onun başına gələnlərin canlı şahidi kimi güman edir.

Aşıq Əhməd dastanda Bilalın həyatını ustalıqla məhəbbət dastanları qəhrəmanlarının həyatına bənzətməmişdir. Məhəbbət dastanlarının əsas mahiyyəti sevginin üzərində qurulur.

«Aşıq Mirzə Bilal» dastanında Aşıq Əhməd aşıq sənəti ilə bağlı öz «ustad nəsihətini» verdikdən sonra dastana keçir:

Mənəmlik eyləyib fəxr etmə, könül,
Çoxlar bu dünyanı dolandı getdi.
Deyirlər Adəm də cənnət bağından
Şeytanın felinə aldındı getdi.

Neçə şahlar çıxıb taxta dünyada,
İndi heç birindən gəlməyir səda.
Nuhun da gəmisini batdı dəryada,
Səməndər odlara qalandı getdi.

Süleyman şah da Bilqeyis arvad
Quşun sümüyündən söylədi qur taxt.
Allahlıq cülədi Fironda Şəddad,
Uçdu tacı-taxtı, talandı getdi.

İsgəndər bac-xərac umdu dünyadan,
Kamına yetmədi, köçüb dünyadan,
Ocaqlar söndürüb, qapı bağladan
Cəmşidin də camı calandı getdi.

İldırım Bəyazid, Teymur, Çingizxan
Nə qızıl apardı, nə qılnc-qalxan.
Aşıq Əhməd, hər qan töküüb, ev yıxan
Axır öz qanına bulandı getdi. (4, 9)

Sənətkar Mirzə Bilalın həyatını dastanlaşdırarkən epik təhkiyənin dastana məxsus qəliblərindən uğurla istifadə edir: "Sizə kimdən deyim, kimdən xəbər verim... Sənətinin böyüklüyü qarşısında baş əyməyi özümə bərc bildiyim ölməz ustadım Aşıq Mirzə Bilaldan".

Aşıq Əhməd təhkiyəni elə qurur ki, dastan süjetinin gedişatı bütün hallarda ənənədən qırağa çıxmır. Aşıq Əhməd Bilalın sənətkarlığının təsvirində gerçəkliyin təqdiminin dastana məxsus üsullarından istifadə etmişdir: "Deyilənə görə Bilal az müddət içərisində çox elmə yiyələnir. Mənim öz gözümlə görüb, qulağımla eşitdiyim. həmsöhbət olduğum yüzlərlə adam təsdiq edir ki, 4-5 yüz nəfər əyləşən böyük toy mağarında Aşıq Mirzə Bilal "Bayatı", "Qobustanı", "Ərəb Osmanlısı" nı ifa edəndə başını qoyardı sazın çanağının üstünə, zəngülə vura-vura dövrə vurub başladığı yerə çatanda zəngülənin arasını kəsərdi. Mirzə Bilal zəngüləsi həm tavar, həm şirin, həm məlahətli idi, həm də hansı melodiyanı hansı pərdədə, hansı sözü hansı melodiyada işlətməyi gözəl bacarırdı. Onun ən gözəl xüsusiyyətlərindən biri də bu idi ki, onda kök, taxt, ritm bütövlüyü vardı. Bilal həm aşıq, həm bəstəkar, həm şair, həm molla, həm natiq, həm nasir, həm rəqqas, həm xanənda, həm də gözəl tarzan idi". (4, 12)

Aşıq yaradıcılığında, xüsusən də dastanlarda buta motivi xüsusi bir məzmun kəsb edir. Haqq aşıqlarına və dastan qəhrəmanlarına rəyada müqəddəslərin əli ilə ərməğan olunur və rəmzi-məcəzi içki, bədə vasitəsilə

reallaşır. Buta motivində aşıqlıq yuxuda ikən Həzrət Əli, nurani dərviş, Xızır, ərənlər, qırqlar piri kimi rəmzi-məcəzi sakral obrazlar vasitəsilə bədə içirilərkən verilir. (5.56-57) Aşıq Əhməd isə Bilalla Soltanxanımın bulaq başında qarşılaşdırır. Onlar ilk baxışdan bir-birinə aşıq olurlar. Bu eşqdən huşlarını itirirlər. Aylarkən Bilal halını belə başa salır:

Sinəmdə düyün var, yaram ağrıyır,
Qüdrətim yoxdur ki, duram, ağrıyır.
Axı necə deyim haram ağrıyır?

Məcnun sevdəliyəm, Kərəm dərdliyəm. (4, 16)

Bilalın sevgilisinin bu təsvirində Aşıq Əhmədin poetik istedadının səciyyəvi cəhətləri öz əksini tapmışdır. Aşıq Əhməd Bilalla onun sevgilisi arasında olan bu ilk görüşü klassik məhəbbət dastanlarından gələn ənənə olaraq «sual-cavab» - deyişmə üzərində qurmuşdur. «Aşıq Mirzə Bilal belə bir nuri-təcəllaya xeyli həsrətlə baxıb, aldı görək nə dedi:

Qaş-gözündə Şəmsü Qəmər oynayır,
Sanki yanaqların güldür, a ceyran.
Səyyad olub soraginla gəzərəm,
Oylağın mənə bildir, a ceyran.

Qız:

De kimsən, nəçisən, nəçi, karəsən,
İncidib qəlbimi qırma, ay oğlan.
Yüz il qalsam, mənə sənə verməzlər,
Aldanıb özünü yorma, ay oğlan.

Bilal:

Sən öz aşıqına inayət eylə,
Eşqinə sadiq ol, dəyanət eylə,
Zavallı qulunam, mərhəmət eylə,
Qəlbini aç mənə bildir, a ceyran.

Qız:

İndi bizi burda belə görsələr,
Atama, anama xəbər versələr.
Səni də, mən də, vallah, öldürər,
Heyifdən, get, burda durma, ay oğlan.

Bilal:

Səhər-səhər doğan dan ulduzusan,
Uçan durnaların xoş avazısan,
Adın nədir, söylə, kimin qızısan,
Bilalın qəlbini güldür, a ceyran.

Qız:

Mən nə ayam, nə də dan ulduzuyam,
Təleyi kəm, bəxti qara yazığam,
Adım Soltanxanım, Talib qızıyam,
Daha məndən bir şey sorma, ay oğlan. (4, s 13-14)

Bütün dastanlarda deyişmə elementindən fəal şəkildə istifadə etmişdir. Əslində, deyişmə dastan quruluşunun mərkəzi elementlərindən biridir. Burada iki aşıqın qarşı-qarşıya dayanaraq birinin digərini məğlub etməsi məqsədi daşıyır. Ümumiyyətlə, aşıq ifaçılığında deyişmənin böyük rolu vardır:

Bəşir:

Aşıq Bilal, eldən-ələ
Gəlmişəm sorığa səni
Gücün varsa dur döşümə,
Çəkim sola, sağa səni.
Hədə, hədyan söyləmə çox,
Dırmaşdıram dağa səni.
Qərq eyləsəm ümmanlara,
Kim çəkər qırağa səni?
Göndərəcəm bazar-bazar
Qul kimi satmağa səni.

Bilal:

Aşıq Bəşir, qoymayacam
Arzu, kam almağa səni.
Bu diyarda meydan açıb,
Saz tutub çalmağa səni.
Xub gətirib qanlı əcəl

Kəməndə salmağa səni.
Pərt olarsan meydanımda,
Ellər qoyar lağa səni.
Bacarmarsan gəl götürüm
Şagirdim olmağa səni.

Bəşir:

Usta olub şagird gəzən,
Qıl başına çara bu gün!
Çağır qohum-qardaşını,
İşin düşüb dara bu gün!
Aç sinəni, gir meydana,
Vurum min bir yara bu gün.
Şirü bəbir nərsindən
Gələcəksən zara bu gün.
Döndərəm bir südəmər
Dilbilməz uşağa səni.

Bilal:

Əgər olsa yüz min canın,
Sən ay üzü qara bu gün.
Baş götürüb meydanımdan
Qaçacaqsan hara bu gün?
Özün gəlib ilişmişən
Dimdiyindən tora bu gün.
Sən sabahın aqibətin
Arılsənsə ara bu gün.
Qaçıb başa dırmaşmağın
Salacaq ayağa səni.

Bəşir:

Sən uşaqsan, bu meydanda
Mənə əhli-hal gərəkdi.
Mən Əmiri-Əbdəbütəm,
Qarşımda Salsalgərəkdi.
Aşiq Bəşir zərbəsinə
Samın oğlu Zal gərəkdi.
Qüdrətimə baş əyməyə
Yetmiş min mahal gərəkdi.
Döndərəm hökmüm ilə
Bir ovuc torpağa səni.

Bilal:

Su söndürməz ildırımam,
Mənə doğru yol gərəkdi.
Haqq da bilir, meydanımda
Nə Rüstəm, Nə Zal gərəkdi.
Sağa-sola bürdüyirsən,
Yəqin sənə nal gərəkdi.
Səni vardan yox etməyə
Qəşədli Bilal gərəkdi.
Şirvan elindən Qubaya
Göndərəm sadağa səni.(4, 36-38)

Dastan Mirzə Bilalın ömür yoluna, sevgisinə həsr olunsa da, əsas diqqət onun sənətinə yönəldilmişdir: Mirzə Bilal Şirvanın ən ulu sənətkarlarından olmuşdur. Bu baxımdan, dastanda bir-birini təsdiq edən iki əsas məqsəd izlənilmişdir: Aşiq Əhməd dastanda Mirzə Bilalın öz şeirlərindən çox böyük ustahlıqla istifadə etmiş və onları dastanın süjeti ilə «səsləşdirən» bilmişdir. Bu da öz növbəsində Aşiq Əhməd dastançılığının daha bir səciyyəvi cəhətini göstərir. Folklorşünas alim S.Qəniyev yazır: «Aşiq Əhmədin yaradıcılığını bir söz gülüstanına bənzətmək olar. Gülüstanda hər gülün, hər çiçəyin öz ətri, öz hüsnü, öz rəngi olduğu kimi, Aşiq Əhməd «gülüstanındakı» hər bir şeirin də öz gözəlliyi var. Klassik aşiq poeziyasının ən gözəl mövzu, motiv və ənənələri Aşiq Əhməd poeziyasında öz əksini tapmışdır. Aşiq Əhmədin yenilikçi sənətkar kimi bir fərqləndirici cəhəti də ondadır ki, o, klassik aşiq poeziyasının ən qaynar çağlarından üzü bən yüzillərlə yol gələn ənənəvi aşiq deyimlərinə («dilim», «könül», «dünya», «söz», «gözlərin» və.s) yeni mənə yeni nəfəs, yeni deyim tərzini verə bilir».(6. s 183)

Dastanda xanların, bəylərin zülmü və özbaşınalığına da geniş yer verilmişdir. Mirzə Bilalın böyük qardaşı Rəsulun rəncbər olduğu Səlim bəy və oğlunun təmsalında onların necə qaniçən olduğunu görürük. Onlar üçün adam öldürmək, ev yandırmaq adı bir haldır. Onların etdiyi cinayətlərin şahidi olan Rəsul qaçaraq qardaşı Mirzə Bilala sığınır. Başlarına gələn bir çox müsibətlərdən sonra Səlim bəyi yaralayır, Bəşir və Nişanəxanım qoşularaq Qubaya qaçır. Səlim bəy sağalan kimi Bilalın atasının evinə od vurub yandırır, olan-olmazını da talayır aparır. Bir müddət sonra Mirzə Bilal yenidən Şirvana qayıdır, Soltanxanımı qaçıraraq, Qubaya qayıdır. Lakin ana həsrətinə dözə bilməyən Bilal yenidən Şirvana qayıtmaq istəyir və bildirir ki, yeni qurulan şura hökumətinin gücünə inanır. Artıq çox mahalda bəylərin özbaşınalığına son qoyulduğunu eşitdiyini deyir. Qardaşı və Soltanxanımın birlikdə Qəşəd kəndinə qayıdır. Aşiq Mirzə Bilalla Soltanxanım yeddi gecə toy çalır. Məclisin sonunda «Aşiq Mirzə Bilal» dastanının yaradıcısı Aşiq Əhməd toyxanaya təşrif buyurur, toy məclisini duvaq qapma ilə son yetirir.

ƏDƏBİYYAT

1. Qasımlı M.P. Ozan-Aşiq sənəti və ədəbiyyatı Bakı 2023
2. Təhmasib M.H., Qasımlı M.P. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. Dastanlar. Bakı Elm. 2004
3. Y.Bahadırqızı, Aşiq Əhmədin yaradıcılığı. Bakı. Çapağlı, 2009
4. Aşiq Əhməd "Dastanlar" Bakı. Şirvan şəhər, 2004
5. Qasımlı M.P., Allahmanlı M. Aşiq şeirinin poetik biçimləri və çeşidləri. Bakı Elm və Təhsil 2018
6. Qəniyev S. Şirvan folklor mühitü. Bakı. Ozan. 1997
7. Əfəndiyev P. Dastan yaradıcılığı. Bakı. ADPU 1999
8. Həkimov M. Azərbaycan klassik aşiq yaradıcılığı Bakı. APİ 1982

XÜLASƏ

Aşiq Əhməd qocaman sənətkar kimi uzun illər Şirvan aşiq mühitində dastançılıq ənənələrinin qorunması və yaşadılmasında görkəmli rol oynamışdır. Aşiq Əhmədin yaradıcılığında dastançılıq ənənəsinin iki təzahür qatını aydın şəkildə müşahidə edirik. O, dastançılıq ənənələri ilə çox zəngin olan bir mühitdə yetişmiş, bu ənənənin ruhuna, yaddaşına hopdurmuş və öz dastanları ilə bu ənənələrin klassik təmsilçisinə çevrilmişdir. Aşiq Əhməd dastanlarının Şirvan məclislərinin bəzəyi olması da öz növbəsində onun dastan yaradıcılığının ənənəyə sadiqliyinin daha bir göstəricisidir.

Aşiq Əhmədin dastanları xalqı ruhu daim əks etdirir. Dastançılıq ənənəsinin bütöv sistemi onun əsərlərində öz lirik və epik təəcəssümünü tapmışdır. Aşiq Əhməd dastanlarının Şirvan məclislərinin bəzəyi olması da öz növbəsində onun dastan yaradıcılığının ənənəyə sadiqliyindən irəli gəlmişdir.

Açar sözlər: dastan, aşiq, Aşiq Əhməd, Mirzə Bilal, Şirvan Aşiq mühiti, aşiq sənəti, folklor.

РЕЗЮМЕ

Ашик Ахмед, как старый художник, на протяжении многих лет играл заметную роль в сохранении и возрождении эпических традиций в среде Ширванского Ашика. В творчестве Ашика Ахмеда мы отчетливо наблюдаем два пласта эпической традиции. Он вырос в среде, богатой эпическими традициями, впитал в себя дух и память об этой традиции и стал своим эпосом классическим представителем этих традиций. Тот факт, что саги Ашика Ахмеда являются украшением Ширванских собраний, является еще одним свидетельством его верности традициям создания его саг.

Эпосы Ашика Ахмеда всегда отражают народный дух. Вся система эпической традиции нашла в его произведениях свое лирико-эпическое воплощение. То, что саги Ашика Ахмеда являются украшением Ширванских собраний, в свою очередь, обусловлено его верностью традиции эпического творчества.

Ключевые слова: эпос, ашик, Ашик Ахмед, Мирза Билал, Ширванская среда Ашика, ашикское искусство, фольклор.

SUMMARY

Ashiq Ahmed, as an old artist, has played a prominent role in the preservation and revival of epic traditions in the Shirvan Ashiq environment for many years. In the work of Ashiq Ahmed, we can clearly observe two layers of the epic tradition. He grew up in an environment rich in epic traditions, absorbed the spirit and memory of this tradition and became a classic representative of these traditions with his epics. The fact that Ashiq Ahmed's sagas are the decoration of Shirvan gatherings is another indicator of his loyalty to the tradition of his saga creation.

Ashiq Ahmed's epics always reflect the folk spirit. The entire system of the epic tradition found its lyrical and epic embodiment in his works. The fact that Ashiq Ahmed's sagas are the decoration of Shirvan gatherings, in turn, is due to his loyalty to the tradition of epic creation.

Key words: epic, ashig, Ashiq Ahmed, Mirza Bilal, Shirvan Ashiq atmosphere, ashig art, folklore.

RƏYÇİ: dos.S.Abbasova